

„illita prodesse fertur. Commendatur quoque decocta
 „in aqua ad cutim scabiosam sanandam. Virtutem car-
 „diacam huic radici tribuit *Francus*. Hoc verum, quod
 „hoc rhabarbarum Monachorum nec tam sincerum nec
 „tam temperatum sit vt rhabarbarum verum, magis quo-
 „que aduerso gaudeat sapore, hinc non nisi in rhabarbari
 „veri defectu & caritate apud pauperes inprimis vsurpari
 „solet, Dosis in substantia est a drachma vna vsque ad
 „duas, in infusis & decoctis ad vnciam dimidiam & vltra.

CAPVT III.

DE

I A L A P P A.

§. I.

Jalappa quid
 sit,

Jalappa est radix crassa, oblonga, turbinata, densa, foris
 nigricans vel obscure grysea, intus fusca vel cinerea, ve-
 nis resinosis nigricantibus, quas albidæ striæ in vestitiori
 pallide flavescentes distinguunt, prædita, sapore acri &
 nauseoso, odore nullo vel saltem debili eoque pariter
 nauseoso, resinosa & fractu contumax. Ex America &
 speciatim Hispania nova ad nos advehitur. Paululum to-
 sta aut fortius exsiccata in taleolas transversas scissa ad
 nos adfertur.

§. II.

De synony-
 mis & origi-
 ne vocis
Jalappa.

Hæc radix *Jalappa* vocatur quoque *mechoacanna nigra*, quia
 est altera *mechoacanna nigrior*, *bryonia Indica*, *occidentalis*
 seu *Mexicana*. Dicitur etiam *Jalappa*, *Jalapa*, *Jalapium*,
Jalappium, *Jialapium*, *Gelapium*, *Galapium*, *Galappa*, *Chelapo*,
Celapo, *Calappa*, *Celapa*, *Salapa* &c. atque has denominatio-
 nes sine dubio accepit ex quorundam mente a *Xalapa* no-
 væ Hispaniæ oppido vel, quod probabilius est, a *Xalapo*
 sive *Gelapo* seu *Chelapo* portu Americæ insigniori, vel, quia
 circa oppidum *Xalapam* copiosius crescit vel huc venditio-
 nis causâ adfertur, vel quia ad portum Americæ *Chelapo*
 vna

vna cum aliis mercibus advehitur atque exinde ad Europam transfertur. Effoditur in nova Hispania, crescere tamen traditur copiose & absque cultura in Insula Madera.

§. III.

Illa jalappæ frusta probantur & optima sunt, quæ so- De caracte
 lida, densa, compacta, gravia, fractu contumacia, nigra, ribus boni-
 resinosa, non cariota sunt, intrinsecus splendentia ac re- tatis jalappæ.
 sinosa apparent, flammam facile concipiunt, sapore acri
 nauseoso & odore nauseoso gaudent, & si teruntur, na-
 res fortiter feriunt, mucum eliciunt & sternutationem
 excitant. Eo quoque respiciendum est, ne aliæ radices
 vt bryonia similesque sint permixtæ. Denique præstat,
 eam in integris frustis quam pulverisatam, utpote quæ ple-
 rumque vetusta est & corrupta, emere.

§. IV.

Cujus plantæ radix sit jalappa, de eo Autores non De planta
 conveniunt. Quam primum innotuit, exotica bryoniæ jalappæ opi-
 species fuit habita, siquidem etiam mechoacanna nigra niones Au-
 fuit vocata & pro mechoacannæ, quam bryoniam Ame- torum.
 ricanam esse contendunt, specie fuit habita. Alii ad so-
 lanum referunt, quod Gallicus Botanicus *Tournefort* So-
 lanum Mexicanum magno flore semine rugoso jalapium
 existimatum vocat flori mirabili Peruviano affine, unde
Ettmüllerus hanc radicem deducit in *Commentar. Schroed.*
 p. 748. *Plukenetus*, *Anglus*, convolvulum vocat America-
 num sub jalappæ nomine receptum, cujus figuram sistit
 videndam in Tab. XXV. no. I, quæ cum *Hernandezii* figu-
 ra, quam in *Thesuro rerum med. Nov. Hispan.* p. 164. me-
 choacannam foeminam vocat, aliquam habere affinitatem
 optimaque esse videtur. *Pometus* aliam habet delineationem
 ex utraque quasi constantem sed tamen flori mirabili con-
 venientem, cujus radix apud nos culta similiter sed le-
 nius purgat, quam jalappa Americana, vide *Ettmüllerum* l. c.
 Verum enim vero auctorum licet de hac planta compo-
 N n 2 suis

fuit *Clarissimus Houstonus*. Hic etenim ex America redux plantam jalappæ secum apportatam ostendit *Clarissimo Viro D. Bernardo de Jussieu* Londini tunc degenti ipsique vera convulvuli species esse visa est, non vero *Mirabilis Peruvianæ*.

§. V.

Descriptio
plantæ ja-
lappinæ.

Americana hæc planta, scribit *illustris Geoffroy*, ex radicibus crassis, foris nigricantibus, intus albicantibus, caulem profert duos cubitos altum, firmum, geniculatum & patulum. Folia bina nascuntur ex adverso posita, in acumen desinentia, obscure virentia & inodora. Flores monopetali sunt, infundibuliformes, lutei, vel ex albo, purpureo & luteo variegati, cum gemino calyce, altero, a quo involvuntur, altero, cui insident. Is autem abit in fructum seu capsulam subrotundam, nigricantem, tres lineas longam, vna parte obtusam, altera velut anulo cinctam, pentagonam, asperiusculam & rugosam, in qua continetur nucleus ovarus rufescens. Colitur in hortis Europæis nec differt a *Solano Mexiocano* magno flore C. B. P, quod Gallis *Belle de nuit* vocari solet nisi fructu magis rugoso.

§. VI.

Experimen-
tum de ana-
lysi jalappæ
chemica.

Excellentissimus atque *Celeberrimus b. m. Chemicus* D. D. *Neumannus* radicem jalappæ legitimo modo ope chemiæ examinavit atque secundum ejus experimenta, quæ in ejus *Praelectionibus* a D. D. *Zimmermanno* editis pag. 891. descripta sunt, libra vna ponderis civilis radicis jalappæ

circiter dat uncias quinque & scrupulos quatuor
extracti resinosi primi,

- - - unciam vnam & dimidiam extracti aquosi
secundi,

- - - uncias octo & drachmas tres terræ.

Si inverso proceditur modo, largitur libra vna ponderis
civilis radicis jalappæ

- - - VR-

- - vncias quatuor & dimidiam extracti aquosi primi,
- - vncias tres extracti resinosi secundi puri,
- - vncias octo & drachmas sex residui &
extractum aquosum primum dat drachmas sex extracti
resinosi impuri. Libra vna radicis jalappæ, si ejus extra-
ctio resinosa aqua præcipitatur, largitur circiter vncias qua-
tuor resinæ sed minorem extracti gummosi quantitatem.

§. VII.

Analysis radicis jalappæ §. VI. allegata manifeste do- Radix jalap-
cet, eam ex partibus resinosis, gummosis & terreis pæ constat
tanquam partibus suis constitutivis proximis constare ex partibus
§. CCLXXIV. CCLXXV. CCLXXI. CCXC. Part. I. resinosis
gummosis &
terreis

§. VIII.

Cum extractum radicis jalappæ aquosum primum lar- nec non par-
giatur extracti resinosi drachmas sex §. VI, radici jalap- tibus sapon-
pæ vt insint partes fixiores tam in aqua quam spiritu vini naceis fixio-
rectificatissimo simul solubiles necesse est; nam fieri pla- ribus.
ne non posset, vt extractum radicis jalappæ aquosum sup-
pedicaret extractum resinosum, nisi partes contineret tam
in aqua quam in spiritu vini simul solubiles. Nunc ejus-
modi partes dicuntur saponaceæ fixiores §. CLXXXV.
CCLXXXV. Part. I. Ergo radix jalappæ ex partibus quo-
que saponaceis fixioribus tanquam partibus constitutivis
proximis constare debet. Id etiam exinde patet, quoniam
libra vna radicis jalappæ largitur vncias quinque & scrup-
ulos quatuor extracti resinosi primi, & vnciam tantum
vnam & dimidiam extracti aquosi secundi, vncias vero
quatuor & dimidiam extracti aquosi primi atque vncias
tres extracti resinosi secundi puri, quod fieri non posset,
nisi radici jalappæ partes inessent fixæ tam in spiritu vini
rectificatissimo quam in aqua simul solubiles. Denique
quilibet de harum partium in radice jalappæ præsentia
certior fieri potest, si aqua radicem jalappæ extrahit, ex-
tractum aquosum parat hocque cum affuso spiritu vini re-
ctificatissimo leniter digerit; sic etenim deprehendet,

N n 3

hunc

hunc ex extracto aquoso multas extrahere partes adeoque radici jalappæ inesse partes tam in aqua quam spiritu simul solubiles seu saponaceas fixiores.

§. IX.

Cur alii non eadem ex radice jalappæ obtinuerint producta.

Alii quoque chemicam radicis jalappæ analysin instituerunt sed non eadem obtinuerunt ex hac radice producta. Sic clarissimo Domino *Geoffroy* jalappæ pulverisatæ vnciæ duodecim resinæ vncias tres & extracti gummosi vncias quatuor suppeditarunt. Celebrerrimus Dominus *D. Cartheuser* in *Pharmacologia sua theoretico-practica* refert, se ex vncia vna hujus radicis vnciam dimidiam & scrupulum extracti gummosi & binos scrupulos extracti resinosi jalappæ accepisse & Clarissimus *Boulduc* ex hujus radicis vncia vna obtinuit extracti gummosi vnciam dimidiam & scrupulum & extracti resinosi scrupulos duos, vide *Memoires de l'Academie Royale des sciences an. 1700. 1701. 1702. 1710. 1711.* Neque hoc est mirandum, cum radicis jalappæ frustra non æquali bonitate & resinæ quantitate sint prædita, ad quod accedit, quod pro puritate spiritus vini majori vel minori & diverso procedendi modo varia obtineantur producta. Hæc testimonio suo confirmat Celebrerrimus Chemicæ olim Professor *D. D. Neumannus*, qui in Prælectionibus suis chemicis l. c. scribit, quod, si radix jalappæ frigide extrahitur ope spiritus vini rectificatissimi & aqua præcipitatio instituitur, aliud obtineatur productum, quam si cum spiritu vini phlegma multum continente extrahitur & hæc extractio ope vehementioris digestionis seu caloris instituitur, & quod radix jalappæ ita possit tractari & præparari, ut vna ejus libra ne duas quidem resinæ vncias immo plane nullam resinam suppeditet.

§. X.

Observationes de vir-

Experientia docet, quod radix jalappæ ad scrupulum vnum vel drachmam dimidiam data satis validam producat

cat purgationem, ejus resina vero, si in eadem, qua ra-
 dix, exhibetur dosi, longe maiorem & vehementiorem quam
 hæc excitet purgationem, atque extractum gummosum
 omni resina privatum alvum valde segniter vel plane non
 moveat. Porro observationes Medicorum testantur, quod
 extractum resinofum secundum methodum §. VI. descri-
 ptam paratum purget, extractum aquosum secundum §. cit.
 diureticum exserat effectum & valde segniter vel vix vel
 plane non purget. *Boerellus* Cent. 2. obs. 13. hoc extractum
 ob magnam ejus virtutem diureticam pro arcano in hy-
 drope habet. Neque minus fuit observatum, quod ex-
 tractum resinofum primum §. cit. fere eodem, quo resina,
 purget modo & urinam simul pellat, extractum aquosum
 primum §. cit. diureticum & paululum purgantem exserat
 effectum, atque extractum cum ordinario spiritu vini pa-
 ratum purget simulque urinæ excretionem vehementer
 promoveat. Vide *Neumannum*. l. c.

§. XI.

Ex his §. X. prona fuit consequentia, quod radix Confectaria
de virtute
jalappæ. jalappæ in substantia valida gaudeat virtute purgante, &
 resinæ longe major atque vehementior insit virtus pur-
 gans quam radici ipsi.

§. XII.

Celeberrimus Boerhave in suo Tractatu de Viribus medica- Boerhavi
obfervata de
radice jalap-
pæ.
 mentorum Edit. Paris. dicit p. 280.: radix jalappæ curi ap-
 plicatae instar vescicatorii agit, p. 289.: radix jalappæ, si ma-
 sticetur, totum os visco primo quidem obducit, sed paulo post
 fauces exulcerat; lente deglutita linguam, fauces & oesopha-
 gum quasi comburit, pag. 309: radix jalappæ, si masti-
 cetur, primo quidem iners esse videtur, sed tandem acerrima depre-
 henditur; tinctura ejus cum alcohole facta & in ore detenta fau-
 ces itidem exulcerat; resina vero, si masti-
 cetur, intolerabilem
 dolorem & tumorem excitat salivæque secretionem valde
 promovet.

§. XIII.

§. XIII.

Radix & resina jalappæ sal acre continent.

Cum radix jalappæ cuti applicata instar vesicatorii agat §. XII. & vesicatoria vi nullius alius principii quam talis summe acris seu caustici agant, radix jalappæ sal admodum acre seu causticum ut contineat necesse est. Hujus etiam salis vehementer acris seu caustici in radice jalappæ præsentia ex eo luculenter elucescit, quoniam, si masticator, acerrimum linguæ imprimit saporem, fauces, os, linguam, atque oesophagum arrodit, valde comburit, atque exulcerat §. XII; hæc etenim omnia fieri non possent, nisi radix jalappæ sal summe acre seu causticum contineret. Cum vero resina jalappæ hos effectus in longe majori producat gradu §. XII, hoc sal summe acre ut resinæ copiosius & magis concentratum inhæreat, necessario sequitur.

§. XIV.

Sal acre radicis jalappæ in ejus resinapotissimum hæret & purgationis causa est.

Demonstratum jam quidem fuit, quod sal acre seu causticum radicis jalappæ resinæ copiosius & magis concentratum inhæreat §. XIII, sed hoc etiam alio ex fundamento luculenter & certo potest probari. Resina jalappæ longe majorem & vehementiorem producit purgationem quam ejus radix, si æquali in dosi exhibentur §. X. XI. Nunc resina jalappæ vel tanquam resina seu corpus viscidum vi visciditatis suæ, qua vasa intestinorum obstruere adeoque purgationem excitare potest §. XXVII. Cap. I. Part. II. purgationem producit solum vel non. Si resina jalappæ tantum ut resina seu corpus viscidum vi suæ visciditatis purgationem produceret, sequeretur, ut aliæ etiam resinæ, utpote quæ itidem viscida sunt corpora, vi visciditatis suæ eandem & tantam, quam & quantam resina jalappæ exferit, purgationem producere deberent atque ut extractum jalappæ aquosum seu gummosum, utpote quod visciditatem cum extracto jalappæ resinoso communem habet, tantam, quantam hoc causatur, purgationem excitare deberet. Hæc vero cum experientiæ repugnent, utpote quæ docet, quod aliæ resinæ effe-

effectum non exerant purgantem & quod extractum jalappæ resinofum longe majorem & vehementiorem quam gummosum excitet purgationem §. X, sequitur, ut resina jalappæ non tanquam resina seu ut corpus viscidum vi visciditatis suæ solummodo producere queat purgationem, multoque minus tantam excitare possit, quanta ejus usum sequitur, sed ut potius necessario ei alia quædam substantia inesse debeat, a qua tanta purgatio producitur. Nunc vero in tota radice jalappæ nulla alia deprehenditur substantia, quæ tantam, quanta resinæ usum sequitur, purgationem causari possit, quam sal illud summe acre seu causticum, quod radici inest §. XIII. Ergo ut sal istud summe acre seu causticum, quod radici jalappæ inest, resinæ ejus etiam ut inhæreat & virtus ejus purgans ab hoc sale maxime dependeat, necessario sequitur. Iam virtus resinæ jalappæ purgans longe major est & vehementior quam radicis jalappæ §. X. XI. Ergo sal istud summe acre seu causticum copiosius & magis concentratum resinæ radicis jalappæ quam reliquis ejus partibus necessario debet inesse.

§. XV.

Quamvis vero demonstratum fuerit, quod resina jalappæ vi salis caustici, quod continet, purgationem excitet §. XIV, minime tamen exinde colligi potest, quod resina jalappæ non, quatenus est viscidum corpus, vi visciditatis suæ aliquid ad purgantem effectum conferat, sed potius ex iis, quæ demonstravi §. XXVII. Cap. I. Part. I, manifesto elucescit, quod omnino ad purgationem concurrat.

Num sal acre resinæ sit sola purgationis causa?

§. XVI.

Hæc, quæ demonstravi §. XIV, confirmant Viri illustres atque excellentissimi Dominus Cartheuser & Geoffroy. Hic in tractatu suo *Materiae medicæ Tom. II. pag. 82. de radice jalappæ* scribit, quod *abundet sale acri uberrimo*, ille vero in *Fundamentorum suorum Materiae medicæ tam generalis quam specialis Tom. I. p. 497.* prædictæ, inquit, substantiæ

Testimonia aliorum afferuntur.

o o

(pur-

(purgantium vegetabilium) gummofa, resinofa, gummeo-resinofa ac resinoso-gummea mixtionem naturalem sal acre plus minusve causticum ingreditur idemque sub certa ac convenienti vnione cum parte pingui oleofa aut saltem phlogistica teneriori consideratum vnica specificæ & eminentis vellicationis causa censendum est. Pleraque enim purgantia vim errhinam & ptarmicam possident immo cuti adplicata præsertim apud subiecta teneriora vesicas excitant. Manifeste pariter præsentis acredinis effectus in faucibus ventriculo & intestinis sentiuntur: fauces nempe sub manducatione graviter subinde adurunt & potentiora improvide aut iusto majori dosi adsumta ventriculi & intestinorum erosiones præstant; quemadmodum etiam in subiectis per drasticonum abusum interfectis eadem ferme instituta sectione in ventriculo & intestinis observata fuerunt, quæ dato arsenico post mortem in conspectum veniunt; si plenariam corrosionem exceperis, quam drastica efficere nequeunt.

§. XVII.

Sal acre radicis jalappæ partim est volatile partim fixum.

Cum radix jalappæ, si teritur, nares ita afficiat, ut mucum eliciat & sternutationem excitet §. I. III, & coctio fortis illius virtutem purgantem paululum imminuat experientia teste, illud autem, quod sub tritura de radice jalappæ avolat & nares ferit atque irritat, nihil aliud sit quam sal quoddam volatile atque id, quod coctione de radice jalappæ abigitur atque virtutem ejus purgantem imminuit, nil nisi sal volatile sit, sequitur, ut sal acre, quod radix jalappæ continet, ex parte sit volatile. Cum vero etiam radix jalappæ, licet sit in pulverem redacta, inprimis ejus resina diutius asservari queat sine notabili virtutis purgantis iactura; & resina jalappæ, licet coctione parata fuerit & denuo coquatur, parum vel nihil de virtute sua purgantem amittat, immo radix ipsa, quamvis coquatur, satis validam tamen vim purgatricem retineat, sequitur, ut sal acre, quod radix & resinæ jalappæ continet &

a quo

a quo utrorumque virtus purgans maxime dependet, sit ex parte fixum.

§. XVIII.

Omnia salia & acria stimulant & resolvunt eoque magis, quo sunt activiora §. CCCCLXIV, CCCCVIII. Part. I. Nunc radix & resina jalappæ continent sal admodum acre causticum §. XIII. XIV. XV. XVI. Ergo sal valde acre seu causticum radice & resinæ jalappæ vehementer stimulare debet & resolvere. Resolvit vero multiplici respectu, primo, quatenus sal est §. CCCCLXIV. Part. I, deinde, quatenus acre est §. CCCCVIII. Part. I, & denique quatenus stimulat §. CCCI. Part. I, unde patet, quod vis ejus resolvens magna esse debeat. Stimulat etiam fortiter, quoniam sal est acre, hoc est, magna activitate præditum §. CCCCLXVI. Part. I.

Sal acre radice jalappæ vehementer stimulat & resolvit.

§. XIX.

Resinæ stimulant §. CCCCXCIII. Part. I, calefaciunt §. CCCCXCIV. Part. I, resolvunt §. CCCCXCV. Part. I. Iam resina jalappæ est resina. Ergo resina jalappæ stimulare, calefacere & resolvere debet, quatenus est resina.

De virtute resinæ jalappæ, quatenus est resina.

§. XX.

Resina jalappæ vi salis acris, quod continet, vehementer stimulat & resolvit §. XVIII. Sed resina jalappæ etiam, quatenus est resina, stimulat & resolvit §. XIX. Ergo resina jalappæ tam quatenus est resina quam vi salis acris, quod continet, stimulare & resolvere debet. Vis igitur resinæ jalappæ stimulans & resolvens admodum magna esse debet.

Virtus resinæ jalappæ stimulans & resolvens magna est.

§. XXI.

Stimulantia calorem, humorum resolutionem, secretionem atque excretionem humorum augere & spasmos excitare possunt §. CCCC. CCCCII. CCCCIII. Part. I. & salia, si sunt acriora, fibrarum continuum solvere,

Quosnam alios effectus sal acre jalappæ producere potest.

fit, deter-
minatur,

vere, eas arrodere atque erodere, spasmodicas partium solidarum contractiones, & alia mala, quæ hinc oriuntur, ut obstructiones, inflammationes, dolores, fluidorum extravasationes & id genus alia mala excitare possunt §. CCCCLXVI. Part I. Iam sal inhæret radici & resinæ jalappæ valde acre, seu causticum, id est, magna activitate præditum §. XIII. XIV. XV. XVI. atque hoc sal vehementi stimulante virtute gaudet §. XVIII. Ergo sal causticum seu maxime acre radicis & resinæ jalappæ, humorum resolutionem, spasmodicas partium solidarum contractiones, humorum secretionis atque excretionis augmentum, caloris augmentum, continui fibrorum solutionem, earum arrosionem atque erosionem, obstructiones, inflammationes, dolores, fluidorum extravasationes producere potest.

§. XXII.

Resina jalap-
pæ majores
habet virtu-
tes quam ra-
dix.

Cum resina jalappæ non solum contineat sal acre copiosius & magis concentratum quam radix jalappæ §. XIII. XIV. XV. sed etiam tam, quatenus est resina, quam visalis admodum acris, quod continet, vehementer stimulet & resolvat §. XX, virtus vero radicis jalappæ ex parte tantum dependeat a virtute resinæ, & ea, quam a resina jalappæ accipit, virtus a reliquis ejus partibus temperetur, sequitur, ut resina jalappæ sola longe majori & vehementiori stimulante & resolvente sit instructa quam radix jalappæ §. XVIII, & longe facilius magisque continuum partium solidarum solvere, eas arrodere atque erodere, spasmodicas contractiones excitare, calorem, secretiones atque excretiones augere atque dolores, obstructiones, inflammationes, fluidorum extravasationes & id genus alia mala producere possit quam radix jalappæ §. XXI. Eadem pro! dolor confirmant observationes medicorum, utpote quæ docent, quod resina jalappæ non debita cum prudentia & circumspectione exhibita ventriculi atque intestinorum inflammationes, tormina vix ferenda, spasmodicas ventriculi atque intestinorum contractio-

tractiones, colicam, cardialgiam, præcordiorum anxietates, convulsiones, epilepsiam, hypercatharsin, dysenterias & id genus alia mala excitaverit.

§. XXIII.

Resina jalappa vim possidet purgantem §. X. XI. Nunc radix jalappæ constat ex hac resina tanquam constitutiva proxima §. VII. Ergo virtus radicis jalappæ purgans ut ab ejus resina dependeat necesse est, atque id etiam confirmat experientia, utpote quæ docet, quod frustra radicis jalappæ majorem resinæ copiam contentia majori virtute purgante prædita sint quam minus resinosa.

Virtus purgans radicis jalappæ unde dependeat?

§. XXIV.

Cum virtus resinæ purgans potissimum a sale acris ipsi inhærente dependeat §. XIV, & in resina jalappæ hoc sal copiosius magisque concentratum sit quam in radice jalappæ §. XIII. XIV, ratio patet, cur resina jalappæ sola in eadem, qua radix jalappæ, dosi data longe majorem atque vehementiorem producat purgationem quam radix §. XI. Idem etiam alio ex fundamento potest demonstrari. Probatum enim fuit, quod virtus radicis jalappæ purgans dependeat ab ejus resina §. XXIII. Concipiamus igitur, resinam a radice jalappæ fuisse separatam atque solam in eadem, qua radicem, dosi exhiberi, tunc fieri aliter nequit quam ut resina longe majorem exferat effectum purgantem quam radix. Radix enim jalappæ ab ejus resina virtutem suam habet purgantem §. XXIII, & præter resinam continet adhuc plures alias partes ut gummosas & terreas §. VII, quæ, ut infra demonstrabitur, ex parte vim radicis purgantem potius imminuunt quam augment. Quædæ, si radix jalappæ & ejus resina in æquali exhibentur quantitate, resinæ radici inhærentis quantitas quantitati resinæ, quæ sola in eadem, qua radix, dosi datur, non æqualis sed illa minor est & præterea resinæ quantitas in radice hærens ab aliis radicis

Quidnam sit ratio eorum jalappæ resinæ sola vehementius purget quam radix.

partibus est temperata, unde ratio luculenter apparet, cur resina jalappæ majori virtute purgante sit instructa quam radix §. XI.

§. XXV.

De virtute
partium
gummosa-
rum radices
jalappæ.

Partes gummosæ radices jalappæ salium adeoque & salis acris radici & resinæ ejus in hærentis §. XIII. XIV. virtutem infringunt §. CCCCXXVIII. CCCCXXIX. CCCCXXX. Part. I. Cum igitur radices & resinæ jalappæ vis purgans, stimulans & resolvens aliæque virtutes a sale acris resinæ & radici jalappæ in hærente dependent §. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVIII. XX. XXI. XXII. XXIII. Has igitur virtutes, radices & resinæ jalappæ, quatenus a sale acris dependent, imminuere debent partes gummosæ, immo, resinæ ipsius, quatenus ut resina spectatur, virtutem stimulantem, resolventem & calefacientem §. XIX, mitigare debent, quoniam eam obducunt §. CCCCXX. CCCCXXVIII. Part. I. Præterea, cum viscidæ sint, purgationem excitare possunt §. XXVII. Cap. I. Part. II, id quod etiam experientia docet §. X, & non solum, quatenus viscidæ sunt, sed etiam, si de sale acris participant, purgationem excitare possunt, immo vi hujus salis acris effectus ei proprios adductos §. XXI. XXII. exserere queunt atque exinde explicandum esse censeo, quod & cur extracta radices jalappæ gummosa diureticam & laxantem producerint effectum §. X. Nam si extracta radices jalappæ gummosa de sale acris radici in hærente & ex parte volatili, ex parte vero fixo participant, vi hujus salis fortiter stimulare & resolvere debent §. XVIII. XXI. XXII. & cum resolventia diureticum effectum exserere possint §. CCCXLVIII. Part. I, patet, quod eundem quoque effectum producere possint,

§. XXVI.

Scholion.

Quæ in antecedenti paragrapho asserui, quod partes radices jalappæ gummosæ purgationem excitare possint & simul virtutem salis acris radici & resinæ jalappæ in hærentis

rentis purgantem aliasque ejus virtutes infringant §. XXV, multis contractionem involvere videri possent, sed probe notandum est, quod hæc de partibus gummosis sub diverso respectu, & diversis circumstantiis asseruerim & asserta nullam plane involvant contradictionem. Nam partes gummosæ eatenus purgationem excitare possunt, quatenus sunt viscidæ §. XXVII. Cap. I. Part. II. & §. XXV, & quatenus sal acre continent §. XXVI. Cap. I. Part. II. & §. XIV, quatenus vero sunt gummosæ, eatenus ut alia gummosa corpora salis acris virtutes adeoque & vim purgantem imminuunt §. CCCCXXVIII. CCCCXXI. CCCCXXX. Part. I. & §. XXV.

§. XXVII.

De virtute partium terrearum & saponacearum fixiorum radicem jalappæ constituentium nihil experientia docuit. Est igitur earum virtus a priori nobis determinanda & hac ratione detegimus, quod partes hujus radicis saponacæ fixiores resolvente virtute gaudeant §. CCCCXCVIII. Part. I. & terræ salis acris & resinæ virtutem demulceant §. CCCCXXVIII. CCCCXXIX. CCCCXXX. Part. I.

De virtute partium saponacearum & terrearum jalappæ.

§. XXVIII.

Virtus radicis jalappæ dependet ab ejus partibus constitutivis earumque proportione & qui virtutem hujus radicis determinare vult, illam ex partibus ejus constitutivis deducere, singularum partium constitutivarum virtutes, harum ad se invicem relationem & virtutes, quæ ex virtutum singularum, quibus singulæ partes constitutivæ sunt præditæ, combinatione oriuntur, determinare debet §. XXXII. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI. Part. I. Virtus igitur radicis jalappæ dependet ab ejus resinosis, gummosis, saponaceis fixioribus terreis partibus & sale acri simul sumtis §. VII. XIII. seu potius harum partium simul sumtarum virtutibus. Ut igitur quis virtutes radicis jalappæ vno intuitu comprehendere possit, ad sequentia ex antecedentibus maxima ex parte repetenda ipsi est attendendum.

Virtus radicis jalappæ vnde dependeat & quomodo sit determinanda.

§. XXIX.

§. XXIX.

De virtute
purgante ra-
dicis & resi-
næ jalappæ
huiusque vir-
tutis in resi-
na & radice
gradu.

Radix jalappæ continet sal admodum acre seu causticum virtute purgante instructum & resinam, cui hoc sal copiosius magisque concentratum & magna virtus purgans inest §. VII. XIII. XIV. Virtutem igitur purgantem hæc radix continere debet. Cum vero radix jalappæ non solum sal causticum, a quo virtus purgans dependet, minori in copia quam resina contineat §. XIII. XIV, adeoque & minorem, quam hæc, virtutem purgantem, quatenus ab hoc sale caustico dependet, sed etiam virtutem suam purgantem resinæ debeat §. XXIII, & si in eadem, qua resina, dosi datur, minorem resinæ quantitatem contineat §. XXIV, ejusque virtus purgans a resina & sale caustico dependens a partibus terreis & gummosis radicem constituentibus temperetur §. XXV. XXVII, radix jalappæ minorem vim purgantem quam resina ejus, si vtræque in æquali exhibentur dosi, possidere debet.

§. XXX.

De virtute
stimulante
radicis & re-
sinæ jalap-
pæ.

Radix jalappæ continet sal causticum & resinam, cui id sal majori in copia inest §. VII. XIII. XIV. Sal hoc causticum vehementer stimulat §. XVIII. & resina etiam duplici modo, tam quatenus est resina, quam quia hoc sal in ea magis est concentratum, magna vi stimulantem seu irritantem possidere debet. Verum enim vero cum virtus radicis jalappæ vehementer stimulat, uti ex iam dictis & antecedentibus patet, a sale admodum acri, quod tam radici quam potissimum resinæ inhæret, & a resina ipsa dependeat §. XIII. XIV. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXVIII, & radix jalappæ non solum sal illud causticum, a quo virtus stimulat dependet §. XVIII, minori in copia quam resina, §. XIII. XIV, adeoque & minorem, quam hæc, virtutem stimulantem, quatenus ab hoc sale caustico dependet, contineat sed etiam virtutem suam stimulantem a resina hujusque sale acri magis concentrato accipiat §. XIII. XIV. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXVIII. & si in eadem, qua

qua resina in substantia, dosi datur, minorem resinæ quantitatem contineat §. XXIV, ejusque virtus stimulans a sale caustico & resinosis partibus dependens a partibus gummosis & terreis eam constituentibus temperetur §. XXV. XXVII, necessario virtus radicis jalappæ stimulans longe minor esse debet quam resinæ.

§. XXXI.

Vehementer stimulantia motum humorum progressivum atque intestinum augere, calefacere, resolvere, humorum secretiones atque excretiones augere, spasmos, dolores, obstructions & inflammationes excitare possunt §. CCCXCIX. CCCC. CCCCII. CCCCIII. CCCCIV. Part. I. & alia vehementer acria seu caustica partes solidas resolvere, arrodere atque erodere, earum continuum solvere, dolores, spasmodicas constrictiones, convulsiones, obstructions, inflammationes, fluidorum extravasationes & id genus alia mala excitare possunt eoque magis & facilius, quo sunt acriora §. CCCCLXVI. Part. I. & §. XXI, hujus capituli. Nunc radix jalappæ possidet vehementem vim stimulantem §. XXX, atque hæc in resina longe major est quam in radice §. cit., deinde sal admodum acre majori in copia magisque concentratum inhæret resinæ quam radici §. XIII. XIV, & hujus salis vis in radice ob demonstratas §. XXX, rationes minor est quam in resina §. cit. Ergo radix jalappæ motum humorum progressivum atque intestinum, calorem, humorum resolutionem, secretiones atque excretiones augere, continuum partium solidarum solvere, eas resolvere, arrodere atque erodere, dolores, spasmodicas contractiones, convulsiones, obstructions, inflammationes, fluidorum extravasationes & id genus alia mala excitare potest, sed resina magis & facilius & majori in gradu quam radix.

Reliqui radicis & resinæ jalappæ effectus possibiles determinantur.

§. XXXII.

Quod ejusmodi noxii effectus §. XXXI. a radice & imprimis resina jalappæ proficisci possint, docent pro-

Confirmatur dicta per experientiam.

P p

dolor

dolor medicorum observationes §. XXII. Nam non femel sed sapissime experientia docuit, quod radix jalappæ, si in nimis larga dosi nec debita cum prudentia & circumspeditione exhibita fuerit, sævissima tormina, convulsionem, epilepsiam, inflammationes, anxietates præcordiorum insignes, colicam, cardialgiam, spasmodicas ventriculi atque intestinorum contractiones & plura id genus alia mala §. XXXI, recensita vel ab his proficiscentia produxerit. Eadem confirmat testimonio suo illustris Geoffroy, qui in *Materiae Medicæ Tomo II.* pag. 84. ita scribit: Nihil in jalappa deprehenditur, quod ipsi cum ceteris remediis purgantibus acerbis & validioribus non sit commune? Quinam vero effectus sunt purgantibus fortioribus magis familiares & proprii, quam recensiti §. XXXI?

§. XXXIII.

Radix jalappæ magnam possidet virtutem resolventem.

Sal admodum acre radici & resinæ jalappæ inhærens & resina jalappæ ipsa vehementer resolvente virtute gaudet §. XVIII. XX, & præterea saponacea radicis jalappæ partes virtute quoque gaudent resolvente §. XXVII. Ergo radix jalappæ magnam vim resolventem possidere debet §. VII. VIII. XIII. XIV. XXVIII.

§. XXXIV.

Resinæ jalappæ vis resolvens est major quam radicis.

Radix jalappæ magnam possidet vim resolventem, quæ dependet ab ejus sale admodum acri, partibus resinosis & saponaceis fixioribus §. XXXIII. Verum enim vero virtus salis acris & partium resinosarum in radice est temperata a reliquis hujus radicis partibus ut a terreis & gummosis §. XXV. XXVII, in resina vero non est ab aliis partibus coercita sed in ea hæret sola integra atque immutata. Deinde si radix & resina jalappæ in substantia exhibentur in æquali quantitate, resina in substantia semper majori in dosi porrigitur, quam si hæc resina datur radice inclusa §. XXIV, & tandem radix jalappæ sal causticum minori in copia continet quam ejus resina §. XIII. XIV. Ergo
virtus

virtus resolvens jalappæ, quatenus ab ejus sale acri & partibus resinosis dependet, in radice longe minor esse debet quam in resina jalappæ. Nam cum virtus salis acris & partium resinosarum in resina jalappæ libera sit nec coercita, in radice jalappæ vero temperata §. XXV. XXVII, necessario virtus resinæ resolvens longe major esse debet virtute radicis jalappæ resolvente, quatenus hæc a sale acri & resinosis partibus dependet. Porro, cum sal acre & resina semper in minori porrigatur dosi, quoties radix jalappæ exhibetur, quam, si in eadem, qua radix, dosi exhibetur resina §. XXIV, virtus radicis jalappæ resolvens, quatenus a sale acri & partibus resinosis dependet, semper minor esse debet virtute resinæ jalappæ resolvente, si radix & resina jalappæ in æquali exhibentur quantitate. Denique cum sal acre minori copia insit radici quam resinæ jalappæ §. XIII. XIV, sequitur, ut virtus radicis & resinæ jalappæ resolvens, quatenus ab hoc sale dependet §. XVIII, in radice longe sit minor quam in resina, si tam radix quam resina in æquali porriguntur dosi.

§. XXXV.

Cum illa remedia, quæ vasa obstructa referant, aperientia seu aperitiva nominentur §. XCIV. Part. I. & res solventia id efficiant, res solventia aperientia seu aperitiva nominari merentur. Iam radix & resina jalappæ magna gaudent virtute resolvente §. XXXIII. XXXIV. Ergo eatenus radici & resinæ jalappæ nomen remedii aperientis jure meritoque competit.

Radix & resina jalappæ sunt aperientia.

§. XXXVI.

Resolventia diuretica & diaphoretica evadere possunt §. CCCXVIII. Part. I. Iam radix & resina jalappæ magna gaudent virtute resolvente §. XXXIII. XXXIV. Ergo radix & resina jalappæ diaphoretica & diuretica evadere possunt.

Radix & resina jalappæ fieri possunt diuretica.

§. XXXVII.

Num dicta
valeant tan-
tum de ra-
dice & resi-
na jalalap-
pae?

Hæc, quæ demonstrata sunt de radice & resina jalappæ, quod scilicet aperientia sint, diuretica & diaphoretica evadere possint §. XXXV. XXXVI. non valent tantum de radice & resina jalappæ, sed generatim de omnibus omnino purgantibus, quæ ratione principiorum & virtutis cum radice & resina jalappæ conveniunt. Confirmantur hæc celeberrimorum Medicorum ut D. D. *Carthusiensi* & beati *Wedelii* testimoniis atque observationibus. Ille etenim in *Fundamentis suis Materiae medicae tam generalis quam specialis Tomo I. pag. 204.* ita scribit: „Purgantia dosi minori seu refracta aperitivis addita ipsa egregia & summe activa evadunt aperitiva ac simul diuresin & diaphoresin augent. Hic vero in *Amoenitatibus Materiae Medicæ pag. 71.*, notatu digna est, inquit, observatio, aperientibus juncta purgantia iisdem largiri vires majores. Laudatissimus hanc in rem locus est *Martiani Com. in I 2. v. 214. de morbis p. 139*, ubi purgantia innuit, sæpe aliis medicamentis addi, non ut purgent, sed ut aliorum medicamentorum virtus intendatur. Medicamenta hæc, ait, ut longo experimento mihi notum est, si in minori quantitate quam pro purgatione usurpari soleant, aperientibus medicamentis permisceantur, ita, ut virtus aperientium prævaleat, nullo modo alvum movent, immo eorum virtus, quia maximæ est activitatis, ad vias sudoris vel urinæ aperientium facultate conversa horum vim adeo intendit, ut medicamentum evadat tum ad aperiendum tum ad sudorem aut urinam movendam efficacissimum. Horum usum se docuisse, addit, *Teutonicum* quendam, qui eo pro secreto usus est in curatione februm, quæ in longum tempus protrahuntur, cujus efficaciam & ipse felicissimo successu sapius sit expertus &c.

§. XXXVIII.

Radix, in
primis vero

Cum radix jalappæ, inprimis ejus resina, multos noxios effectus producere possit §. XXI. XXII. XXXI, sequitur, vt

vt radix jalappæ, inprimis vero ejus resina, si ejus vsus nul-
lum noxium effectum producere debet, debita cum cau-
tione & circumspectione sit exhibenda.

resina jalap
pæ debita
cum cautio-
ne est exhi-
benda.

§. XXXIX.

Cum radix jalappæ, si in eadem, qua ejus resina, ex-
hibetur dosi, nec tanta, quanta resina, mala neque ea tam
facile quam resina producere possit §. XXII. XXXI. adeo-
que nec tanta mala a radice jalappæ quanta ab ejus resina
neque ea mala tam facile a radice jalappæ quam ab ejus
resina metuenda sint, sequitur, vt radix jalappæ longe
totius & securius sit remedium purgans quam resina ja-
lappæ adeoque huic sit præferenda, si fieri potest §. LXVIII.
Cap. I. Part. II.

Radix jalap
pæ est præ-
ferenda resi-
næ.

§. XL.

Radix jalappæ, si debita tantum cum circumspectione
adhibetur, tutissimum, optimum & præstantissimum est
purgans, inprimis vero subjectis habitus corporis laxio-
ris, phlegmaticis, frigidis, humorum feroforum copia
abundantibus & in omnibus morbis non calidis vt hydro-
pe, anasarca, leucophlegmatia, cachexia, tumoribus oede-
matosis præstantissimum & maxime egregium est purgans.
In modo dictis morbis ob multas rationes maxime con-
ducit, quia serum abundans per purgationem copiose
evacuat §. XI, illud viscidum resolvit §. XXXIII. & ad
evacuationem ineptum magis aptum reddit, per diure-
sin educere potest §. XXXVI. & partibus solidis stimulo
egentibus illum addit §. XXX.

Quando &
quibusnam
in subiectis
& morbis
radix jalap-
pæ sit bo-
num pur-
gans.

§. XLI.

Hæc radix jalappæ hæc præ aliis purgantibus habet
peculiaris, quibus illis antecellit & se maxime commen-
dat, primo, quod minori dosi sit efficax adeoque vi mo-
lis doseos nullam creet nauseam & molestiam §. X, &
deinde, quod vel nullo vel saltem debili sit prædita odore
§. I, ex quo nausea magna possit concipi. Hæc confirmat
,, illustris Geoffroy, dum in *Materiae Medicæ Tomo II.* pag. 83.

De præstan-
tia radice ja-
lappæ præ
aliis purgan-
tibus.

„ sic scribit: Jalappa eximium est purgans & apud plebe-
 „ jos vsitatissimum; ex eo, quod sit inodorum, non ingra-
 „ tum, & minima mole exhiberi possit.

§. XLII

De modo
 praescriben-
 di radicem
 jalappae.

Radix jalappæ in pulvere pro dosi adultis datur ad scrupulum integrum vel drachmam dimidiam, robustioribus & difficilius mobilibus ad scrupulos vsque duos. Solam dari posse experientia constat, commode autem cum aliis vt cum cremore vel crystallis tartari, tartaro tartarificato, terra foliata tartari, tartaro vitriolato, arcano duplicato, nitro vel depurato vel antimoniato simul exhibetur, nitrosa vero in minori quam tartarea addi solent dosi, cum hæc in æquali vel dimidia addantur quantitate. Docuit experientia, quod salia media huic radici iuncta vim ejus purgantem intendant & e contrario salia alcalia eandem infringant. Misceri quoque potest pulveri jalappæ ad vnam vel alteram guttulam oleum anisi, macis, de cedro vel aliud oleum destillatum vel elæosaccharum ad aliquot grana ad resinam radici inhaerentem solubiliorem reddendam, ne nimis tenaciter adhærendo tunica intestinorum interiori ingentes spasmos & tormina excitet. Elæosaccharum fit, si olei cujusdam destillati guttæ aliquot vt octo cum sacchari quantitate sufficienti vt vncia miscentur. Formulæ ad leges præscriptas ita possunt concinnari:

Recipe radicis jalappæ optimæ
 tartari vitriolati ana scrupulum vnum
 olei de cedro guttas duas vel tres

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi.

Ego hunc pulverem adultis sæpissime exhibui atque observavi, quod suam operationem sine vlllo incommodo exseruerit & sex vel octo sedes ejus vsum fuerint secuta. Iungi quoque potest huic pulveri tartarus vitriolatus ad scrupulum tantum dimidium, inprimis, si miçior effectus desideratur.

Vel

Reci-

Recipe radicis jalappæ scrupulum vnum
 cremoris tartari scrupulum dimidium
 olei macis guttas tres

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi.

Si radicem jalappæ cum mercurio dulci exhibere vis,

Recipe radicis jalappæ optimæ grana sedecim
 antimonii diaphoretici grana sex
 mercurii dulcis grana tria vel quatuor.

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi, vel si fortior
 ejusmodi pulvis desideratur,

Recipe radicis jalappæ optimæ scrupulum vnum
 antimonii diaphoretici grana sex
 mercurii dulcis grana tria vel quatuor

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi.

Notandum est de antimonio diaphoretico, quod experientia doceat, illud purgantibus vel emeticis junctum eorum vim intendere. Si pulveres præscripti majorem exferere debent efficaciam, vel pulveris jalappæ dosis est augenda & ad drachmam dimidiam præscribenda, vel, si hoc non placet, resinæ jalappæ vel trochiscorum alhandal aliquot grana dosi radicis jalappæ iam determinatæ sunt addenda. Diagyridium quoque sulphuratum his pulveribus, si tantum proportionis ingredientium habeatur ratio, admisceri potest.

§. XLIII.

Si circumstantiæ non permittunt, ut radix jalappæ in forma pulveris exhiberi queat, sub alia forma ut mixturæ, electuarii vel pilularum est propinanda. En: ejusmodi formulas:

Recipe aquæ cinnanomi sine vino unciam vnam
 pulveris radicis jalappæ optime scrupulum
 vnam

syrupi de cichorio cum rhabarbaro drachmam vnam vel duas.

Misce,

Misce, detur pro dosi, vel detur simpliciter scrupulus vnus radicis jalappæ cum syrups de cichorio cum rhabarbaro drachmis duabus mixtus.

Recipe pulveris radicis jalappæ scrupulum vnum
conservæ florum perlicorum drachmam di-
midiam

syrups de cichorio cum rhabarbaro q. s.

Misce, fiat Electuarium pro vna dosi, vel

Recipe pulveris radicis jalappæ scrupulum vnum
syrup. de cichorio cum rhabarbaro q. s.

Misce, fiat Electuarium pro dosi.

Si radix jalappæ sub pilularum forma est exhibenda, præscribatur pulvis jalappæ in certa ac determinanta quantitate, e. g. ad scrupulum vnum, miscenda cum sufficienti quantitate extracti rhabarbari & pro dosi exhibeantur pilulæ ad scrupulum vnum. Huic quoque scopo adhiberi potest extractum panchymagogum Crollii, sed tunc harumpilularum dosis ex quantitate radicis jalappæ & extracti panchymagogi Crollii quantitate est determinanda. Neque minus cum gummi tragacanthi saccharo edulcorati vel alius ingredientis commodi sufficienti quantitate in pilularem formam redigi potest.

§. XLIV.

De vsu pulveris jalappæ infantibus maxime salutari eisque in iis adhibendi modo.

Infantibus quoque lacte adhuc nutriendis & pueris tuto & secure exhiberi potest radix jalappæ vel sub forma pulveris vel sub alia forma ipsis gratiori vt mixturæ vel electuarii. Tot ipsis pro dosi dari possunt grana, quot annos habent immo sine noxa aliquot plura. Multi, inter quos *Excellentissimus b. m. Schulzius* & *Wedelius* principem obtinent locum, in scriptis suis de Materia medica testantur, quod radix jalappæ egregia virtute anodyna & blandum somnum conciliante sit prædita, in doloribus colicis vere anodynâ exserat virtutem doloresque ante subsequenter evacuationem sedet atque imminuat, infantes dosin pulveris jalappæ ferant respectiue maiorem quam

quam adulti, ipsis non alvum modo blande subducat sed anodynū etiam instar blandum conciliet somnum, & post assumptum jalappæ pulverem placide quiescant, quasi anodynum sumissent, ita, ut trium dierum infantibus grana duo & tria cum ejusmodi maxime salutari effectu propinata fuerint & propinari possent. Exemplo inter-
vire possunt sequentes formulæ:

Recipe radicis jalappæ optimæ grana tria
antimonii diaphoretici granum vnum
sacchari canariensis grana tria
olei de cedro guttulam vnam.

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi puero trium annorum.

Omitti quoque potest antimonium diaphoreticum. Vel
Recipe radicis jalappæ optimæ grana tria vel quatuor
syrupi de cichorio cum rhabarbaro vel
de manna drachmam dimidiam

Misce, detur pro dosi puero trium annorum, & diluatur hoc, si placet, pauxillo aquæ cinnamomi sine vino vel cerasorum nigrorum.

Dari quoque possunt pueris & infantibus pilulæ ex radice jalappæ cum gummi tragacanthi saccharo edulcorati vel extracti rhabarbari sufficienti quantitate confectæ §. XLIII.

§. XLV.

Medici rationalis est, non medicorum solum obser-
vationes nosse sed in eorum etiam, quæ observata fue-
runt, rationes inquirere. Cum igitur medici annotarint,
quod infantes respective majorem dosin pulveris jalappæ
ferant quam adulti §. XLIV, ratio hujus phænomeni est
explicanda, & mihi nulla alia esse videtur, quam quod
infantes & pueri longe laxioribus fibris & majori seroso-
rum humorum eopia præditi sint quam adulti; ejusmo-
di enim subjectis radix jalappæ maxime convenit §. XL.
Quod vero radix jalappæ in infantibus se gesserit instar
anodynū & blandum iis conciliaverit somnum, hoc secun-
dum meam sententiam a variis proficisci potuit causis.

In rationes
observatio-
num de vir-
tute radicis
jalappæ in
infantibus
inquiritur.

Q 9

Si

Si enim istud, quod infantibus inquietudinem molestiam & dolorem creavit eorumque somnum impedivit, e corpore fuit eductum, non potuit non molestiarum & dolorum cessatio quies & somnus sequi, sed idem per alia quoque purgantia æque ac per jalappam, si tales adfuissent causæ, obtineri potuisset, adeoque radix jalappæ in simili casu nihil singulare habet præ alio purgante. Deinde radix jalappæ eadem, qua reliqua purgantia, ratione in infantibus lassitudinem & somnum blandum producere potuit §. XLIV. XLV. Cap. I. Part. II. Denique roborantia sunt anodyna §. CCCCXV. Part. I. & leniter stimulantia nec non terrea, quatenus humidum debilitatis causam absorbent, sunt roborantia §. CCCXCVIII. Part. I. Si igitur radix jalappæ in tali datur dosi, ut leniter tantum stimulet, anodynum exserere potest effectum atque eundem potest producere vi partium suarum terrearum §. VIII. quibus vel debilitati fibrarum doloris causæ medetur §. CCCXCVIII. Part. I. vel acrimoniam humorum doloris causam corrigit atque inertem reddit §. CCCCXXX. Part. I. Quanam vero ratione in determinato quodam casu exseruerit & exserere possit effectum anodynum, difficile est determinatu, nisi plures consulantur experientiæ, circumstantiarum habeatur ratio, & caveatur, ne vitia subreptionis aliæque fallaciæ committantur.

§. XLVI.

De resinae & magisterii jalappæ præparatione & differentia.

Inter varia, quæ ex radice jalappæ præparata in officinis prostant, remedia *resina & magisterium jalappæ* principem obtinent locum. Vtraque, tam resina quam magisterium jalappæ, sunt re vna eademque nec differunt nisi diverso præparationis modo. Vtraque tam resina quam magisterium jalappæ ex radice jalappæ ope extractionis cum spiritu vini rectificatissimo instituta præparantur, & si resina, quæ huic extractioni inest, ex hac per præcipitationem ope aquæ frigidæ spiritui vini rectificatissimo instillatæ obtineretur, dicitur *magisterium jalappæ*, si vero con-

conficitur separatione spiritus ab hac extractione, sive per abstractionem sive per evaporationem, nominatur simpliciter *resina*. Resinæ præparandæ conveniunt frusta radicis jalappæ tam a vermibus corrosa quam integra; nam vermes gummosas tantum radicis jalappæ partes adoriuntur, resinosas vero intactas relinquunt. *Celeberrimus b. m. Neumannus in prælectionibus chemicis a D. D. Zimmermanno editis* suadet, ut ad bonam resinam jalappæ præparandam primum radix jalappæ ope aquæ sit extrahenda & huic extractioni instituendæ aliquid salis alcali fixi sit addendum, deinde vero residuum post extractionem hanc separatam ope spiritus vini rectificatissimi sit extrahendum.

§. XLVII.

Cum ab usu resinæ jalappæ majora mala eaque longe De modo
facilius quam ab usu radicis jalappæ sint metuenda §. XXXI. exhibendi
resina jalappæ debita cum cautela est exhibenda, quæ in resinam ja-
eo consistit, ut non sola sed cum aliis convenientibus lappæ.
mixta & legitima in dosi propinetur. Dosis ordinaria re-
sinæ jalappæ sunt grana sex, robustioribus & difficilius
mobilibus ad scrupulum dimidium, quin grana quindecim
exhiberi potest, ultra quam dosin vix est ascendendum.
Cum vero resinæ jalappæ vi omnium aliorum resinosorum
corporum ea sit natura atque indoles, ut a menstruis
aquosis solvi nequeant & unionem atque mixtionem cum
illis intimam non subeant, nullum plane est dubium, quin
eadem cum resina jalappæ in corpore humano contingere
queant, cujus humores sunt aquosi, adeoque resina jalappæ,
cum ab humoribus corporis humani decenter subigi & solvi
& solvi nequeat, adhesionem suam tenacem atque adglutina-
tione ad internam intestinorum tunicam multa eaque
maxima producat mala, ad quæ accedit, quod jam vi
sue naturæ noxios effectus producere possit §. XXXI.
Hæc omnia mala præcavere conati sunt prudentiores
medici resinam jalappæ ope mixtionis cum aliis
corporibus ita disponendo, ut facilius atque intimius
con-

Q 9 2

con-

connubium cum aqua & aquosis humoribus subeat, neque noxios effectus vi sua exserere possit. Iam cum notum sit, quod virtus jalappæ noxia potissimum a sale ejus caustico dependeat §. XXII, & olea, præcipue expressa, & salia alcalia hujus virtutem mitigent §. CCCCXXVIII. CCCCXIX. CCCCXXX. Part. I. & §. XLII hujus capituli, vitellus vero ovi, saccharum, olea, præcipue destillata, & corpora, quæ oleum vel expressibile vel æthereum continent, ut sunt pineæ, pistaciæ, amygdalæ dulces & salia alcalia resinam jalappæ ita disponant, ut facilius & intimiorem mixtionem cum aqua & aquosis humoribus subeat, eiusque vim noxiam corrigant, eandem cum his corporibus probe mixtam sub forma pulveris, emulsionis vel alia exhibuerunt & ut sic propinetur, suaserunt. Quamvis vero hæc resinam jalappæ adhibendi methodus bona sit atque egregia minimeque sit reprobanda vel rejicienda, nihilominus tamen sola sæpissime non sufficit ad mala ista, quæ usum resinæ sequi solent, avertenda, sed aliam adhuc postulat cautelam, quam in sequentibus indicabo. Acidum enim, quod sæpissime in primis viis hæret, connubium resinæ jalappæ cum oleosis ingredientibus mixtæ & sub forma emulsionis datæ destruit & resinosas partes ab aliis, quibus mixtæ fuerunt, separat & liberat, unde multa & gravia mala oriri possunt. Eadem confirmat *Vir egregiæ eruditionis, b. m. Schulzius in Dissertatione de purgatione copiosa & nimia, §. XXVI. pag. 25.* „vbi, non satis „fido, inquit, isti cum pineis aut amygdalis contusioni „multoque minus emulsionibus hinc paratis. Vidi periculosa hypercatharsin a septem granis resinæ jalappæ „in emulsionem redactis in homine cetera sane robusto. „Potest sane intelligi, quam facile ab acido in ventriculo „& intestinis obvio possit destrui, ut resinosa partes a „mixtione cum ceteris discedant & pertinaciter hæreant.

§. XLVIII.

De modo
exhibendi
resinam.

Quæ de modo exhibendi resinam jalappæ in emulsionis forma dixi §. XLVII, illa pariter de simplici ejus cum amygdalæ

amygdalis vel feminibus commixtione valent; nam cum sola adsumi nequeat sed cum vehiculo aquoso deglutatur, vix evitari potest, quin conglomeretur; et si vel maxime sine coagulatione ad ventriculum feliciter perveniat, metuendum tamen est, ne ibidem acidum inveniar, quod mixtionem cum feminibus vel amygdalis destruit, & memorati mali effectus exinde oriantur. Eadem quoque §. XLVII, de modo resinam jalappæ cum vitello ovi subactam exhibendi sunt tenenda. Neque illorum modum propinandi resinam cum syrupo de cichorio cum rhabarbaro vel alio mixtam approbare possum; nam perinde est, ac si sola exhiberetur, ad quod accedit, quod syrupus in ventriculo & intestinis fermentescens multas molestias & spasmos excitet & conjunctis cum resina viribus agens incommoda potius augeat quam utilitati sit. Neque illud rem absolvit, si resina jalappæ cum salibus alcalicis mixta datur. Equidem non ignoro, quod salia alcalia corpora resinosa solvant, sed quid impedit, quo minus salia alcalica resinæ jalappæ juncta citius quam resina in ventriculo solvantur eamque dimittant? Quæ de re ille modus exhibendi resinam jalappæ mihi videtur omnium optimus, si resinæ jalappæ cum amygdalis, vitello ovi, sale alcali vel alio commodo ingrediente modo §. XLVII, determinato mixtæ terreum remedium simul jungitur vel pulvis absorbens vsui resinæ jalappæ modo dicto §. cit. exhibendæ vel præmittitur vel jungitur. Si enim resina jalappæ modo §. cit. determinato exhibetur, jam ita est disposita, ut facilius & intimiorem cum aquosis humoribus miscelam subeat, & vis quoque ejus noxia aliquo modo est temperata & coercita §. cit. Si igitur ei præterea terreum jungitur remedium, noxiam, quæ ab ejus sale caustico maxime dependet §. XXII., vim adhuc magis infringit, partim ob adductam §. CCCXVIII. CCCXIX. CCCXXX. Part. I rationem, quia terrea salium activitatem minuunt, partim quia gelatinosis partibus, quas medicamentum terreum continent, salium vim mitigat §. CCCXXVIII. Part. I, & de-

nique quia resinosa partes cum terreis & aliis partibus mixtae magis diffusa, dispersa & in majus spatium distributa sunt, ut plures in vno loco conjunctis viribus agere nequeunt, quo maxime quoque earum virtus imminuitur.

§. XLIX.

De modo
exhibendi
resinam ja-
lappae in
forma pul-
veris,

Celeberrimus atque Experientissimus Dominus Professor Junckerus resinam jalappae sub forma pulveris ita exhibere solet:

Recipe resinæ jalappæ
amygdalarum dulcium sicce excortica-
tarum
radicis liquiritiæ præparatæ ana grana sex
olei anisi guttas duas

Misce, fiat pulvis, qui datur pro dosi adultis
& pro infantibus in tres partes æquales dividitur,
quarum vna ipsis pro dosi exhibere solet.

Mihi vero, ob adductas §. XLVIII, rationes sequentes for-
mulae magis placent, si resina jalappæ sub forma pulveris
est exhibenda

Recipe resinæ jalappæ
amygdalarum dulcium excorticatarum ana
grana sex
lapidum cancrorum præparatorum scrupulum
dimidium
olei macis vel de cedro guttas duas vel tres
Misce, fiat pulvis, detur adultis pro dosi,
vel

Recipe resinæ jalappæ
amygd. dulc. excortic. ana grana sex
salis tartari grana duo
matris perlar. præpar. scrupulum dimidium
olei de cedro guttas duas vel tres
Misce, fiat pulvis, detur adultis pro dosi,
vel

Reci-

Recipe resinæ jalappæ grana sex
salis tartari grana duo
lapidum cancerorum præparatorum scrupu-
lum dimidium
olei de cedro guttas duas vel tres

Misce, fiat pulvis, detur adultis pro dosi. In hoc pulvere loco lapidum cancerorum recipi potest antimonium diaphoreticum, utpote quod vim resinæ jalappæ purgantem, quam sal tartari immittit § XLII, intendit § cit. Præterea notandum, quod sal tartari cum oleo de cedro mixtum saponaceam assumat naturam, qua resina solubilior redditur ejusque vis noxia corrigitur § XLVII. Saccharum quoque & elæosaccharum pulveri ex resina jalappæ tam ad gratiam ipsi conciliandam quam resinam solubiliorem reddendam ejusque vim noxiam infringendam nec non pulveri radicis jalappæ § XLII, descripto summo cum fructu addi potest e. g.

Recipe resinæ jalappæ
amygd. dulc. excort.
conchar. præpar.
sacchar. canar. ana grana sex
olei de cedro guttas tres

Misce, fiat pulvis, detur pro dosi adultis.

Potest quoque ad vnam resinæ jalappæ partem dupla pars amygdalarum dulcium recipi, si vero hæc resina cum parte æquali amygdalarum dulcium sicce excorticatarum teritur & miscetur dicitur *resina præparata Stablii*. Pro dosi datur ad grana duodecim.

§. L.

In forma emulsionis resina jalappæ sequenti præscribitur modo: in forma emulsionis,

Recipe resinæ jalappæ grana sex
amygdalarum dulcium excorticatarum
drachmam dimidiam

saccha-

facchari canariensis scrupulum dimidium
vna tritis affunde

aquæ cinnamomi sine vino vnciam vnam

Fiat Emulsio, detur pro dosi adultis, vel

Recipe resinæ jalappæ grana sex

lapidum cancrorum præparatorum scrupulum dimidium

amygdalarum dulcium excorticatarum drachmam dimidiam

facchari canariensis scrupulum vnum olei de cedro guttis duabus imprægnatum, vna tritis affunde

aquæ cerasorum nigrorum vel

cinnamomi sine vino vnciam vnam cum dimidia vel vncias duas

Fiat Emulsio, detur pro dosi, vel

Recipe resinæ jalappæ grana sex

vitell. ovi drachmam dimidiam

facchari canariensis scrupulum dimidium

vna tritis affunde

aquæ cinnamomi vnciam vnam.

Fiat, emulsio, detur pro dosi adultis. Addatur quoque resinæ jalappæ sub forma pulveris vel emulsionis dandæ ob adductas rationes §. XLVIII, absorbens vt lapides cancrorum, mater perlarum vel conchæ præparatæ vel simul exhibeatur pulvis absorbens.

§. LI.

in forma essentiae.

Resina jalappæ quoque datur sub forma essentiae. Hæc præparatur vel ex certa resinæ jalappæ quantitate soluta in certa spiritus vini rectificatissimi quantitate vel ex radicis jalappæ frustis, quorum resina ope spiritus vini rectificatissimi extrahitur. In casu priori resinæ in certa spiritus vini quantitate hærentis quantitas sciri & determinari potest, quod in casu posteriori, quo essentia ex radicibus est parata, non æque determinari potest, cum alia

alia radice frusta minus, alia plus resinæ contineant, neque cognitum sit, num ad extrahendam resinam spiritus vini magis vel minus rectificatus fuerit adhibitus. Quae de re summa cum prudentia & cautione essentia jalappæ est exhibenda & consultius est, eam primum in minori porrigere dosi eamque vel totam vel dimidiam non multo post semel vel bis reiterare, donec effectum exserat. *Celeberrimus atque Experientissimus Dominus Junckerus sequentes duas essentias laxantes ex resina jalappæ præparatas in frequenti habet usu:*

Recipe radice jalappæ optimæ vncias octo
 ari
 pimpinellæ albæ ana vnciam vnam
 cinnamomi acuti vnciam dimidiam
 his concisis & contusis affundatur spiritus vini rectificatissimi quantum satis, digeratur & filtratur, postea rursus affundatur spiritus vini rectificatissimi quantum satis, digeratur & filtratur. Omnes hæ extractiones abstrahantur vsque ad remanentiam duarum librarum, quæ additis sacchari candidi rubri vnciis quatuor in aquæ rosarum libra dimidia solutis seruentur vsui. Altera modo laudati *Junckeri* essentia laxans sequens est:

Recipe resinæ jalappæ vncias duas
 scammoniei vnciam vnam
 solvantur in
 spiritus vini rectificatissimi vnciis triginta
 quatuor
 addantur
 aquæ cinnamomi cum vino &
 syrupi rosarum solutivi ana vnciæ duæ.

Si hæ essentia minori dosi est præscribenda:

Recipe resinæ jalappæ drachmas duas
 scammoniei drachmam vnam
 solvantur in

R r

spiri-

spiritus vini rectificatissimi vnciis quatuor,
addatur

aquæ cinnamomi vinosæ vncia dimidia &
syrupi rosarum solutivi vel

sacchari quantum satis ad gratiam.

Dantur hæ utraq; essentiæ adultis pro dosi ad drachmas duas immo vnciam dimidiam non simul & semel sed reiteratis vicibus. Prima vice dantur ad guttas sexaginta, quæ dosis, si nullum exferit effectum, hora vna vel altera præterlapsa vel tota vel ad dimidium pro circumstantiarum ratione est reiteranda, donec sequatur effectus, quo factò, prout major vel minor desideratur effectus purgans, dosis prior vel ex parte vel ex toto iterum est exhibenda. Alii resinam jalappæ in forma essentiæ sic præscribere solent:

Recipe resinæ jalappæ grana sex

solvantur in

spiritus ceras. nigr. rectific. drachma vna vel
duabus

& addatur

julepi rosarum drachma dimidia

Detur pro dosi adulto.

Loco spiritus cerasorum adhibetur quoque spiritus anisi & loco julepi rosarum syrupus cerasorum nigrorum vel corticum citri & resina jalappæ cum vna vel altera guttula olei destillati teri solet.

§. LII.

Quænam sit ratio, ut resina in spiritu vini soluta vehementius purget quam non soluta.

Experientia docet, quod resina jalappæ, si in spiritu vini vel cum vitello ovi soluta datur, longe fortius & vehementius purget, quam si non soluta exhibetur. Cujus phænomeni in causam si inquirimus, nullam aliam deprehendemus, quam hanc, quod in permultas easque minimas resina jalappæ solutione in spiritu vini fit resoluta particulas. Quo minores enim in particulas resina jalappæ est divisa, eo pluribus in punctis interiori intestinorum tunicæ

nicæ adhærere adeoque eo majorem exferere debet actionem, quam, si in tam exiguas non est resoluta particulas.

§. LIII.

Præter essentiam plura adhuc ex resina seu magisterio jalappæ præparari solent medicamenta, qualia sunt *diacydonium lucidum jalappinum, elixir citri purgans, essentia aromatica laxativa, electuarium pectorale laxativum, & specificum jalappinum.* Hæc præparata apud Argentoratenses maximo sunt in usu atque in eorum officinis prostant. Eorum descriptiones existant in *pharmacopœia Argentoratensi.* Formula *diacydonii lucidi jalappini* sequens est:

De præparatis ex resina jalappæ.

Recipe magisterii jalappæ uncias quatuor, solvatur in paucis spiritu vini optime rectificato & permisceatur diligentissime agitando cum gelatinæ cydoniatæ ad perfectam consistentiam coctæ libris quatuor ponderis civilis. Indatur scatulis.

Ut autem hoc diacydonium misceri queat potionibus & mixturis etiam aquosis, magisterium jalappæ cum nucleis pini optime debet conteri & non in spiritu vini solvi. Inservit communissime pro scopo purgandi vel per se vel aliis purgantibus mixtum. Per se datur a drachma dimidia usque ad unciam dimidiam & non nisi in robustissimis ad drachmas sex. Pro infante duorum annorum datur diacydonii lucidi drachma una & dimidia & in potione exhiberi solet cum aqua cerasorum nigrorum vel alia. Formula elixirii citri purgantis in modo dicta pharmacopœia ita se habet:

Recipe resinæ jalappæ unciam unam
 flaved. corticum citri recentium unciam
 unam & dimidiam
 spiritus vini rectificatissimi uncias sex

Fiat dissolutio in loco calido, fervetur tempore usus, edulcoretur quantitate sufficiente syrupi corticum citri. Gratum hoc Elixir humidioris & robustioris constitutionis hominibus, qui alias remediorum formulas averfantur, ad drachmam unam usque & paulo ultra pro ratione circum-

R r 2

stan-

stantiarum exhiberi potest. Drachmæ spiritus vini respondent decem grana resinæ jalappæ. Enarrandum porro est *Electuarium pectorale laxativum*, cujus descriptio hæc est:

Recipe looch sani & experti vncias duas
 fyrupi papaveris rhoeados drachmas sex
 magisterii jalappæ drachmam vnam & dimidiam.

Misce, fiat *Electuarium*. Infantibus præsertim exhiberi solet ad mucum & pituitam expurgandam, præsertim in tussi aliisque pectoris affectibus, ubi infantes continuo humores expectorandos deglutiunt. Dosis est a drachma vna vsque ad drachmam vnam & dimidiam. Drachma vna *electuarii* continet grana quatuor cum vndecima parte grani magisterii jalappæ.

Formula essentia aromatica laxativa est sequens:

Recipe fibrar. *hellebori nigri*
 radicis jalappæ ana vncias duas
 scammonii resinosi vnciam vnam
 cinnamomi acuti
 caryophyllorum
 calami aromatici ana drachmas tres
 spiritus vini rectificati libram vnam

Extrahatur lege artis essentia. Purgat egregie. Datur ad guttas decem, viginti, drachmam dimidiam, scrupulos quatuor. Vncia essentia respondent scrupuli duo *hellebori nigri* & jalappæ & scrupulus vnaus scammonii.

Formula specifici jalappini sequens est:

Recipe magister. jalappæ
 scammonii ana drachmas tres
 pulv. radicis jalappæ vncias tres & drachmas tres
 cremoris tartari
 tartari vitriolati ana drachmas novem

Misce,

Misce, fiat pulvis subtilissimus. Purgat satis com-
mode. Dosis est a scrupulo dimidio vsque ad
drachmam dimidiam. Potest vsus tempore addi
oleum anisi, citri, cinnamomi aut aliud.

Hæc recensita præparata in officinis Argentoratensibus
prostant & formulæ eorum & annotationes sunt tales, qua-
les in pharmacopœia Argentoratensi existant. Olim pro-
stabat quoque in officinis Argentoratensibus extractum ja-
lappæ, quod præparabatur inspissando solutionem cum spi-
ritu vini factam ad mellaginem, sed, postquam tutius do-
sin magisterii moderari didicerunt medici, exolevit.

§. LIV.

Optimus modus exhibendi resinam jalappæ est ille, De vsu resi-
quo in forma pilulari cum extractis gummosis propina-
tur; hac enim ratione partes resinosa non disperguntur nae jalappæ
in forma pi-
lulari.
solum atque in majus distribuntur spatium, sed gummo-
sis etiam partibus obducuntur, successive evolvuntur ea-
rumque vis noxia corrigitur, neque, si cum his extractis in
hac forma est exhibenda resina, necesse esse judico, vt prius
cum amygdalis vel aliis teratur, id tamen non inutile sed po-
tius necessarium videtur, vt prius in spiritu vini solvatur &
dein aliis ingredientibus admisceatur. Eundem resinam ja-
lappæ adhibendi modum laudat *Excellentissimus b.m. Schulzius*
in dissertatione de purgatione copiosa & nimia pag. 24. vbi sic
„scribit: Nulli resinas purgantes exhibendi modo majo-
„rem fidem habeo quam illi, si resina cum extractis in
„pilulas redigantur, vt successive resoluta per intestino-
„rum canalem deducantur, ne vni adhærescant loco. Pi-
lulas quoque fere omnes purgantes vsu receptas hæc re-
sina ingreditur, quarum descriptiones quo minus hic re-
censeam, spatii angustia prohibet, nosse sufficit, eam cum
aliis pilulas arthriticas Schæfferi, antihypochondriacas Deckeri
& catarrhales Junckeri constituere, quarum descriptio
hæc est:

Recipe extracti panchym. Croll. grana duodecim
mercurii dulcis grana sex

R r 3

resinæ

resinae jalappæ grana duo

olei cort. citri dest. vel foenic. guttas duas

Misce, fiant lege artis pilulæ numero XX, quæ dentur pro dosi.

Hæc pilulæ egregium exserunt effectum in seri & lymphæ visciditate atque impuritate morbisque, qui hinc oriuntur, vt scabie, lue venerea, morbis localibus venereis, congestione serosa versus partes superiores, adfectibus oculorum & aurium serosis & id genus aliis malis.

§. LV.

De vehiculo in quo resina est exhibenda.

Denique notandum est, quod essentia jalappæ in vehiculo non aquoso sed spirituofo sit exhibenda, ne partium resinofarum præcipitatio & coagulatio sequatur, quamvis & ego ipse viderim, quod, si vel maxime adsumpta fuerit cum aqua vitæ, aliqua ex parte se præcipitarit. Optime datur quoque resina jalappæ in tinctura animonii soluta; hæc etenim vt tinctura alcalina cum ea corpus constituit saponaceum in aqua simul solubile eoque vim noxiam corrigit §. XLII. XLVII. adeoque vsui interno eam magis aptam reddit.

§. LVI.

Radix jalappæ quænam ingrediatur extracta, quosnam morsulos & quasnam species.

Radix jalappæ ingreditur porro *extractum panchymagogum Crollii & catholicum*, quorum descriptiones hic vt apponam, non necesse est, cum in omnibus fere dispensatoriis occurrant. Porro radix jalappæ ingreditur *morsulos de jalappa in Dispensatorio Brandenburgico* descriptos. Hi morsuli adulto propinantur ad drachmas tres immodum ad vnciam dimidiam, atque ex hoc iudicari potest, quantum junioribus vel omnino teneris sit concedendum. Pertinent quoque ad præparata ex radice jalappæ *species di-jalappæ Mynsichti*, quæ ex radice jalappæ, cremore tartari & oleo cinnamomi constant. Neque silentio hic præterire possum *morsulos laxantes sapius laudati Iunckeri*, quorum descriptio hæc est:

Recipe feminis santonici pulverisati vniam vnam
mercurii dulcis

resinæ

resinæ jalappæ ana drachinam vnam
sacchari rosati vncias sex

Misce, fiant lege artis morsuli, qui a scrupulo vno
vsque ad drachinam vnam pro dosi exhiberi possunt.

Hi morsuli infantibus ac pueris, qui alia medicamenta aver-
santur, non purgandi solum sed vermes etiam expellendi
& necandi scopo propinari possunt; nam non vi solum
purgante sed anthelmintica etiam sunt præditi.

CAPVT IV.

DE

M A N N A.

§. I.

Non hic longus ero in variis, in quibus vocabulum man-
na adhiberi solet, significatibus enarrandis, neque in
demonstrando, quod manna, quæ apud nos in usum ve-
nit, non fiat a terræ vaporibus solis calore elevatis qui-
dem, sed non longe a terræ superficie concretis a frige-
re non secus ac ros vel pruina, nec sit vapor terræ succo-
sus & optimus æstatis calore elevatus & in aere in dulcem
liquorem excoctus, noctis frigore coactus, & roris modo
supra arborum folia decidens, vel alius ros melleus e coe-
lo in arbores decidens. De his enim omnibus mentio-
nem amplam qui desiderat, illam inveniet in *illustris Geoffroy
Materiae medicae Tomo II. pag. 587.* atque in *Excellentissimi
b. m. Neumanni praelectionibus chemicis a D. D. Zimmer-
manno editis pag. 914.* Hodie extra omnem dubitationem
atque controversiam est positum, quod manna sit succus
ex variis plantarum generibus, præcipue fraxinis, exsu-
dans. Non solum autem in fraxino tam vulgari quam sil-
vestri, quæ Ornus appellatur, sed etiam in Larice, Pinu,
Abiete, Quercu, Iunipero, Acere, Olea, Ficu & aliis
plantis nonnunquam reperitur. Differt manna pro con-
sistentiæ, formæ, loci, vbi colligitur, & arborum, ex qui-
bus

Historia de
mannæ ori-
gine ejusque
differentia
in genere,